

Biografistyka Pedagogiczna
Rok 2 (2017) nr 1
ISSN 2543-6112; e-ISSN 2543-7399
DOI: 10.36578/BP.2017.02.15

Ks. Paweł Bijak*

Ks. Prałat Bogusław Bijak (1930–2011) – duszpasterz i wychowawca

Rev. Bogusław Bijak (1930–2011) – Priest and Educator

Abstract: Rev. Bogusław Bijak (1930–2011) – ordained in 1956 priest of Warsaw Archdiocese, meritorious for the development of pastoral ministry in Poland. He was promoted Honorary Prelate of His Holiness and was a Provost of Wilanów Chapter that he founded. For his pastoral and social activity for the democratic changes in Poland and for rural changes Rev. Bijak received the Order of Primate *Ecclesiae Populoque servitium praestanti* and the Order of Polonia Restituta. For several years, he headed the Priesthood Department of the Warsaw Metropolitan Curia. In the 1970s and 1980s, Rev. Bijak was a publisher of books on religion and patriotism, and was the architect of the retreat centre in Magdalenka. As a parish priest of St. Ann Church in Wilanów and a head of the Wilanów Deanery he restored the church and the parish buildings. Rev. Bijak was an architect of the Primate of Poland House and the Bell Tower of the Third Millennium in Wilanów. He significantly contributed to the idea of the construction of the Temple of Divine Providence. The Polish rural areas, in general, were his particular scope of interest. Rev. Bijak was Poland's priest for farmers and an organizer of Jasna Góra Harvest Festivals as well as a church assistant of people's movement. He served as chaplain for Peasants' Battalions and Solidarity of Individual Farmers. For all his priest life he would devote himself to work among young people. Rev. Bijak was an academic priest and patronized the Light–Life Movement communities which he created in cooperation with Rev. Franciszek Blachnicki and Rev. Wojciech Danielski. His biography provides proof for a significant influence on the Church life and Poland from the position of a clergyman and complete devotion to God, Church and Fatherland.

* Ks. Paweł Bijak – dr nauk humanistycznych, proboszcz parafii Posłania Uczniów Pańskich w Warszawie, p_bijak@o2.pl.

Keywords: Bogusław Bijak, academic ministry, Parish of Wilanów, Warsaw Curia, priesthood of farmers, Light–Life Movement, people’s movement, Peasants’ Battalions, Jasna Góra Harvest Festival, Solidarity of Individual Farmers

We współczesnym świecie i w głębokiej przeszłości szczególną rolę w kształtowaniu życia duchowego zajmowały i zajmują jednostki, w tym księża. Charakteryzując dokonania jednostek, w tym duszpasterzy, zwraca się uwagę na to, że szczególnie odważne, przedsiębiorcze i krytyczne wobec otaczającej ich rzeczywistości są jednostki z przestrzeni pogranicza. Pogranicze różnie jest pojmowane. W najprostszym wymiarze odnosi się je do obszaru geograficznego czyli granic państw. Natomiast w kulturowym wymiarze życia jest szersze rozumienie pogranicza, np. między obszarem życia wiejskiego i miejskiego, między profesją chłopską, nauczycielską, czy duszpasterską. W tym kontekście na dużą uwagę zasługuje życie i działalność ks. prałata Bogusława Bijaka. Był on związany pochodzeniem z ziemią lubelską, wywodził się z rodziny chłopskiej, a swoje dorosłe życie związał z przestrzenią miejską – z Warszawą, gdzie ujawniał typowe cechy kresowości: przedsiębiorczość, odwagę, aktywność duszpasterską i wychowawczą.

Urodził się 9 czerwca 1930 r. we wsi Ożarów pod Opolem Lubelskim. Jego rodzicami byli Leon i Antonina z domu Oszust. Miał dwoje młodszego rodzeństwa, Teodora i Władysławę. W latach 1937–1944 uczęszczał do szkoły podstawowej w pobliskim Wrzelowcu, a następnie do liceum ogólnokształcącego w Opolu Lubelskim, które ukończył w 1950 r. Odznaczał się głęboką religijnością i patriotyzmem. Duży wpływ na ukształtowanie jego osobowości mieli najbliższa rodzina oraz duchowni: ks. Stanisław Kielboń (1911–1981) – proboszcz parafii Kluczkowice oraz ks. Karol Mareś (1893–1984) – proboszcz parafii w Opolu Lubelskim. Po maturze rozpoczął studia na Wydziale Geodezji Politechniki Warszawskiej. Przerwał je, aby odkrywszy powołanie kapłańskie, wstąpić w 1951 r. do Warszawskiego Seminarium Duchownego¹. Święcenia kapłańskie przyjął 8 grudnia 1956 r. z rąk prymasa Stefana Wyszyńskiego (1901–1981)

1 S. Białousz, *Ksiądz Bogusław Bijak – geodeta – przyjaciel Pana Boga (1930–2011)*, „Przegląd Geodezyjny”, 84 (2012) nr 2, s. 31–32.

w archikatedrze pw. św. Jana Chrzciciela w Warszawie. W kapłaństwie przeżył 54 lata. Zmarł w Wilanowie 28 sierpnia 2011 r. Jest pochowany w kaplicy na cmentarzu wilanowskim.

Zwracając analitycznie uwagę na tegoż zasłużonego duszpasterza, należy wskazać na następujące ogniwa jego życia. Przez całe życie kapłańskie, pełniąc kościelne funkcje diecezjalne i ogólnopolskie, był jednocześnie aktywnym duszpasterzem parafialnym. Pracował jako wikariusz w parafiach: św. Małgorzaty w Leoncinie (1956–1957), Matki Bożej Częstochowskiej w Piastowie (1957–1960), św. Andrzeja Apostoła w Warszawie (1960–1961), św. Aleksandra na Placu Trzech Krzyży w Warszawie (1961–1967). W ostatniej z wymienionych parafii w latach 1967–1980 był rezydentem. W 1980 r. został mianowany wikariuszem i administratorem parafii św. Anny w Wilanowie, której proboszczem został w 1981 r. i funkcje te pełnił do 2005 r. Po przejściu na emeryturę był rezydentem parafii wilanowskiej.

We wszystkich parafiach wyróżniał się jako dobry katecheta, kaznodzieja oraz organizator grup parafialnych, zwłaszcza dziecięcych i młodzieżowych. Jego aktywność duszpasterska w krótkim czasie została dostrzeżona i doceniona. Na wniosek biskupa Zygmunta Choromańskiego (1892–1968) – Sekretarza Generalnego Episkopatu Polski w latach 1946–1968 i jednocześnie proboszcza parafii św. Aleksandra w Warszawie został zaangażowany do pracy wśród młodzieży. W budynku parafialnym, przy ul. Książęcej 21 w Warszawie, w zaadaptowanym pomieszczeniu nazwanym Betanią, zorganizował duszpasterstwo akademickie. Był także opiekunem ministrantów i w celu ich kształcenia liturgicznego utworzył studium lektorskie, które z upływem czasu przekształciło się w stałą diecezjalną i ogólnopolską formę pracy z młodzieżą męską².

Fotografia 1. Bogusław Bijak jako student Politechniki Warszawskiej w 1950 r.



Źródło: Archiwum autora.

2 J. Żaryn, *Ksiądz Bijak, przyjaciel mego domu*, „Rzeczpospolita”, 31 sierpnia 2011, nr 202, s. A15.

Jego praca duszpasterska wśród młodzieży była realizowana w perspektywie całego życia kapłańskiego. Zainicjowane i formowane przez niego grupy trwały w swoim charyzmacie przez wiele lat i owocowały kolejnymi pokoleniami ludzi oddanych Kościołowi, gromadzących się przy swoim duszpasterzu.

W 1967 r. ks. Bogusław Bijak rozpoczął pracę w Kurii Warszawskiej. Najpierw jako notariusz, a następnie dyrektor Wydziału Duszpasterskiego. Funkcję tę pełnił do 1990 r. W tym okresie wykonywał wielorakie zadania i podejmował liczne inicjatywy duszpasterskie zarówno diecezjalne, jak i ogólnopolskie. Był członkiem Komisji Episkopatu ds. Duszpasterstwa Ogólnego oraz diecezjalnym duszpasterzem młodzieży pracującej i młodzieży nieprzystosowanej społecznie.

Na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych współpracował z ks. Franciszkiem Blachnickim (1921–1987) i ks. Wojciechem Danielskim (1935–1985) w tworzeniu Ruchu Światło–Życie w Polsce. Jako opiekun warszawskich grup młodzieżowych prowadził rekolekcje oazowe w pierwszej siedzibie ruchu przy kaplicy Dobrego Pasterza, a następnie na Kopiej Górcie w Krościenku. Czynnie uczestniczył w spotkaniach, podczas których kardynał Karol Wojtyła (1920–2005) zapoznawał się z założeniami oraz programem pracy duszpasterskiej we wspólnotach oazowych. Poprzez swoją aktywną działalność młodzieżową zainicjował i zorganizował oazę w Warszawie. Wyszedł z inicjatywą stworzenia dla grup młodzieżowych ośrodka rekolekcyjnego w pobliżu stolicy. W latach 1973–1974 zaadoptował na ten cel pawilony znajdujące się opodal kościoła św. Marii Magdaleny w Magdalence. W jednym z nich, który nazwał Emaus, zbudował kaplicę z plastycznie wkomponowanym w pień drzewa tabernakulum, sale konferencyjne i pokoje mieszkalne, w drugim zaś – o nazwie Betania – kuchnię i jadalnię. Tej nowatorskiej inicjatywie towarzyszyło duże zainteresowanie władz i niemałe utrudnienia. Ośrodek służył przez kolejne lata licznym grupom duszpasterskim zarówno polskim, jak i zagranicznym. W 1977 r. odwiedził go kardynał Karol Wojtyła. Bywali tam też często prymas Stefan Wyszyński i prymas Józef Glemp (1930–2013)³.

Początki pracy ks. Bogusława Bijaka w Kurii Warszawskiej przypadają na lata po zakończeniu Soboru Watykańskiego (1962–1965). Dużą wagę przywią-

3 B. Jankowski, B. Przegaliński, *Domy rekolekcyjne*, w: *Księga Jubileuszowa Archidiecezji Warszawskiej 1981–2006: 25 lat posługi pasterskiej prymasa Polski Józefa Kardynała Glempa*, red. P. Jarecki, Warszawa 2006, s. 206–208.

Fotografia 2. Jedno ze spotkań duszpasterstwa akademickiego, jakie odbywały się w latach 1961–1979 w Betanii przy ul. Książęcej w Warszawie.



Źródło: Archiwum autora.

zywano do rozwoju duszpasterstwa. Przepływ treści kościelnych był zakazany, ograniczany lub kanalizowany i filtrowany w formie wydawnictw i mediów podległych władzy politycznej. Zaistniała potrzeba utworzenia wewnątrzkościelnego systemu publikacji i kolportażu. Ks. Bogusław Bijak zainicjował w podziemiach budynku kurialnego przy ul. Miodowej 17/19 w Warszawie pracownię, w której drukowano materiały duszpasterskie, liturgiczne i kancelaryjne, a także wytwarzano slajdy z pieśniami kościelnymi. W tym okresie opublikował m.in. *Pouczenie duszpasterskie dla przygotowujących się do Sakramentu Małżeństwa*⁴. Ta trzydziestostronicowa broszura stała się kompendium katechetycznym, stanowiącym przez wiele kolejnych lat podstawę do prowadzenia kursów przedmażeńskich w parafiach. Zapotrzebowanie na wydawnictwa kościelne było duże. Ks. Bijak w latach 1978–1979 wybudował w ogrodzie

4 B. Bijak, *Pouczenie duszpasterskie dla przygotowujących się do Sakramentu Małżeństwa*, Warszawa 1973.

prymasowskim nową drukarnię. Ponieważ nie było zgody na zakup jakichkolwiek urządzeń drukarskich w kraju, wydawnictwo wyposażył dzięki pomocy władz samorządowych Paryża. Pojawiły się wówczas w instytucjach kościelnych pierwsze nowoczesne maszyny do pisania IBM oraz kserografy. Bezpośrednio po ukazaniu się w 1982 r. w Paryżu w języku polskim *Zapisków więziennych* kardynała Stefana Wyszyńskiego, ks. Bijak w kierowanej przez siebie drukarni zaczął wydawać pierwsze polskie przedruki tej książki. Za pośrednictwem poszczególnych kurii diecezjalnych była ona dystrybuowana do wielu parafii w całej Polsce. Duża poczytność sprawiła, że trzeba było ją dodrukowywać kilka razy. Na potrzeby rozwijającego się duszpasterstwa rolników ks. Bijak zaczął redagować i drukować pismo „Nasz Gościniec”, do którego systematycznie pisał artykuły. W początkach lat osiemdziesiątych nawiązał współpracę z ks. Jerzym Popiełuszko (1947–1984), dla którego wydawał materiały służące rozwojowi duszpasterstwa robotniczego. Zaraz po zamordowaniu ks. Jerzego, jeszcze z datą jesienną 1984 r., ks. Bijak wydał w kurialnej drukarni tom jego kazań⁵. Publikacja ta zatytułowana *Bóg i Ojczyzna* zawiera m.in. homilie wygłoszone podczas mszy świętych za ojczyznę w okresie od kwietnia 1982 do sierpnia 1984 r., korespondencję i dokumenty oraz wybór wierszy recytowanych w kościele św. Stanisława Kostki na Żoliborzu⁶.

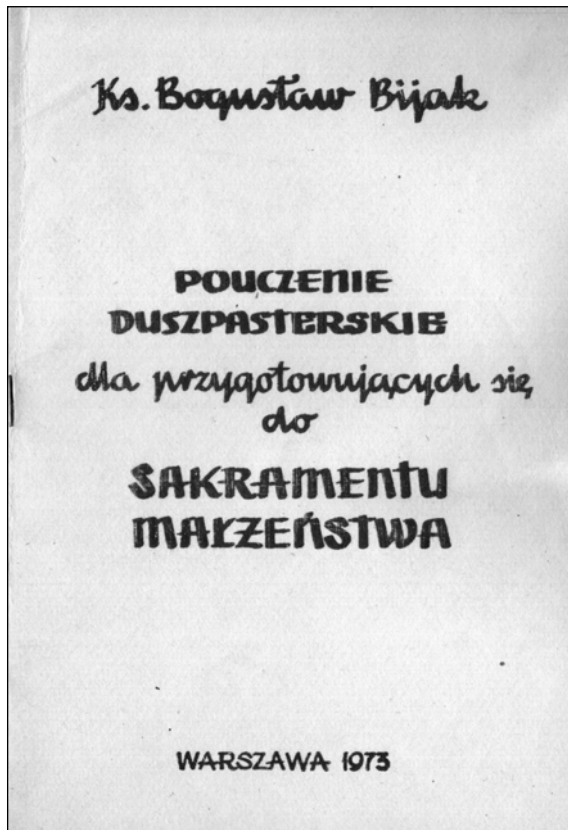
Wszystkie materiały drukowane przez ks. Bogusława Bijaka były wydawnictwami bezdebitowymi. Z tego też powodu jego działalność od początku budziła duże zainteresowanie i była monitorowana przez organy bezpieczeństwa. Toczono spory niemalże o każdą wydawaną broszurę lub książkę. Drukarnia była poddawana systematycznym kontrolom. Ks. Bijak był wzywany do siedziby urzędu cenzury w celu składania wyjaśnień odnośnie do pochodzenia papieru oraz nabywania urządzeń drukarskich, które w dużej mierze były sprowadzane z Niemiec za pośrednictwem ks. Stanisława Ludwiczaka (ur. 1936), pracującego w latach 1983–1987 w Radio Wolna Europa. Drukarnia funkcjonowała do połowy lat dziewięćdziesiątych i prowadziła wielostronną działalność.

W 1976 r. został przez kardynała Stefana Wyszyńskiego wyróżniony przywilejem noszenia rokiety i mantoletu, co oznaczało przyjęcie honorowego

5 J. Żaryn, *Ksiądz Bijak, przyjaciel mego domu*, s. A15.

6 J. Popiełuszko, *Bóg i Ojczyzna*, Warszawa 1984.

Fotografia 3. Strona tytułowa wydawnictwa z 1973 roku poświęconego przygotowaniu do sakramentu małżeństwa.



Źródło: Archiwum autora.

tytułu kanonika. Kontynuując pracę w Kurii Warszawskiej, zaangażował się w przygotowanie pierwszej wizyty Jana Pawła II w Warszawie w 1979 r. Wszedł w skład prezydium Warszawskiego Komitetu Przyjęcia Ojca Świętego i kierował sekcją duszpastersko-katechetyczną⁷. Zajmował się koordynacją przygotowania duchowego w parafiach archidiecezji warszawskiej. W tym celu wydał materiały pomocnicze dla duszpasterzy, zatytułowane *Tu es Petrus*. Rozpogawiał wśród wierzących ideę duchowych darów dla Ojca Świętego. Był odpowiedzialny za dystrybucję okolicznościowych afiszy, znaczków, plaketek,

7 G. Kalwarczyk, *Ojciec Święty Jan Paweł II w Warszawie*, Warszawa 1997, s. 15–16.

medalików i innych materiałów propagujących i zachęcających do masowego uczestnictwa w spotkaniach z Janem Pawłem II⁸.

Z chwilą podjęcia pracy w parafii św. Anny w Wilanowie w styczniu 1980 r. rozpoczął się kolejny etap aktywności ks. Bogusława Bijaka, która równoległe z wypełnianiem obowiązków kurialnych, przejawiała się w następujących kierunkach: duszpastersko-parafialnym, konserwatorsko-budowlanym i społeczno-politycznym. Miał on wizję rozwoju lokalnej społeczności wilanowskiej, którą konsekwentnie realizował w wymiarze religijnych i społecznym. W wypełnianiu swoich zamierzeń kierował się nauczaniem społecznym Kościoła, z którym zapoznał się analizując myśl społeczną ks. Aleksandra Wóycickiego (1878–1954)⁹.

Jego priorytetem było formowanie religijne, liturgiczne i moralne wspólnoty parafialnej. W pracy łączył tradycyjne metody duszpasterskie z posoborową ideą tworzenia małych grup parafialnych. Przeprowadzone z jego inicjatywy w 1981 r. dwie tury rekolekcji ewangelizacyjnych dla młodzieży dały początek parafialnej wspólnoty Ruchu Światło–Życie, w której formowały się kolejne pokolenia młodych wilanowian. Po zakończeniu formacji oazowej stworzył dobre warunki do zaistnienia Kręgu Domowego Kościoła¹⁰. Dużo uwagi poświęcał rozwojowi życia liturgicznego w kościele wilanowskim. Zakładając kolejne zespoły, włączał je w sprawowanie mszy świętych i nabożeństw. Dbał o to, aby każdego roku kolejni chłopcy wstępowali do grupy ministranckiej, zaś dziewczynki do bielanek. Motywował ministrantów, aby kontynuowali swoją formację w oparciu o diecezjalne kursy lektorskie. Nowatorskie w tamtych czasach było organizowanie wymiany międzynarodowej dzieci i młodzieży. Już w 1980 r. ks. Bogusław Bijak nawiązał kontakt z Towarzystwem Przyjaźni Francusko-Polskiej z siedzibą w Bourg en Bresse pod Lyonem, a następnie z holenderską Organizacją Pomocy dla Polski. W kolejnych latach kilkanaście

8 Tamże, s. 22.

9 B. Bijak, *Ks. Aleksander Wóycicki jako mówca społeczny i patriotyczny* (praca magisterska napisana w 1979 r. pod kierunkiem ks. dra Waldemara Wojdeckiego na Wydziale Teologicznym Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie).

10 E. i M. Wrotek, *Dynamika Jego służby była ogromna – wspomnienie o ks. Prałacie Bogusławie Bijaku (1930–2011)*, „Domowy Kościół. List do Wspólnot Rodziny”, grudzień 2011 – luty 2012, s. 72–73.

grup dziecięcych i młodzieżowych najpierw z Wilanowa i Warszawy, a następnie ze Śląska wyjeżdżało na kilkutygodniowe pobyty zagraniczne do rodzin w celu nawiązania bliższych kontaktów oraz nauki języków obcych. Zarówno Holendrzy, jak i Francuzi chętnie utrzymywali relacje z polskimi rodzinami, kilkakrotnie przyjeżdżali do Polski w odwiedziny oraz organizowali transporty z lekami i żywnością. W 2001 r. utworzył w zabudowaniach parafialnych szkołę katolicką Kolegium Św. Stanisława Kostki, aby dać możliwość podjęcia nauki w Warszawie młodzieży polskiego pochodzenia z Białorusi i Ukrainy oraz z wiejskich okolic Lubelszczyzny. Powołał do istnienia i sam prowadził Wspólnotę Neokatechumenalną oraz parafialny oddział Akcji Katolickiej.

W zakresie życia społecznego organizował w parafii spotkania integrujące ludność miasta i wsi. W kalendarzu imprez wilanowskich pojawiło się Święto Dzielenia się Chlebem. Na probostwie organizował kiermasze żywności i sztuki ludowej, połączone z występami zespołów folklorystycznych. Redagował parafialne czasopismo wilanowskie „Wieści z Wilanowa”, którego wydał kilkadziesiąt numerów. Jego sukcesy duszpasterskie rodziły się z poświęcenia, pracowitości oraz zdolności nawiązywania kontaktów międzyludzkich. Był kapłanem cenionym za swoją otwartość, życzliwość, gościnność, umiejętność współdziałania oraz podmiotowe traktowanie osób świeckich.

Od początku pracy w Wilanowie postawił sobie jako ważne zadanie rewitalizację zespołu zabudowań parafialnych ze szczególnym uwzględnieniem kościoła św. Anny. Jego celem było doprowadzić obiekty kościelne do standardu godnego jednego z ważniejszych ośrodków na mapie Warszawy i Polski. Od 1983 r. rozpoczął gruntowną restaurację kościoła. Kilkakrotnie odnawiał elewację wewnętrzną i zewnętrzną świątyni, pokrył jej kopułę wraz z latarnią i dach trudno dostępną wówczas blachą miedzianą, zadbał o tzw. cmentarz przykościelny z zabytkowymi stacjami drogi krzyżowej, w którą wkomponował figurę Matki Bożej, usuniętą w 1956 r. z obszaru przypałacowego¹¹. Dzięki dobrosąsiedzkim relacjom z dyrekcją i pracownikami Pałacu Wilanowskiego w tamtejszej pracowni konserwacji zabytków odnawiał kolejne elementy wyposażenia i obrazy sakralne m.in. siedemnastowieczny obraz *Zwiastowanie NMP*.

11 B. Bijak, *Renesans parafii*, w: *Miasteczko Wilanów. Dodatek promocyjny*, Warszawa 2004, s. 4.

Mając na uwadze, że świątynia nie miała od początku istnienia kompletnego wystroju, wewnątrz były puste nisze i płyciny architektoniczne¹², samodzielnie opracował program ikonograficzny, który odzwierciedlał idee religijno-patriotyczne zakorzenione w koncepcji twórcy świetności Wilanowa Jana III Sobieskiego i ukazywał korelacje między dziejami Kościoła a narodu¹³.

W 1980 r., gdy ks. Bogusław Bijak rozpoczął pracę w parafii, zastał obok kościoła dwa budynki, które wymagały generalnego remontu i w dużej mierze odbudowy. Były to plebania oraz organistówka. Inwestycję rozpoczął jednak od budowy Domu Katechetycznego im. Jana Pawła II, który ukończył w 1982 r. Służył on kolejno jako miejsce spotkań młodzieżowych oraz katechizacji przy parafialnej. Przez kolejne lata w budynku mieściło się seminarium duchowne dla diakonów w czasie rocznego przygotowania do święceń kapłańskich, dom pielgrzyma dla grup polskich i zagranicznych, tzw. szkoła amerykańska i ostatecznie Kolegium Św. Stanisława Kostki. Następne inwestycje, jakich podjął się w połowie lat osiemdziesiątych, to: odbudowa dawnej organistówki, zwanej Kanonią, remont plebanii, mieszczącej galerię obrazów i pamiątek, które zbierał jako pasjonat i kolekcjoner, budowa Wieczernika – dawnego budynku gospodarczego, przeobrażonego na miejsce spotkań grup duszpasterskich, jadalnię i pokoje dla wikariuszy.

Jako proboszcz był także administratorem jednej z najciekawszych zabytkowych nekropolii w Polsce. Sukcesywnie realizował plan porządkowania cmentarza wilanowskiego. Gdy okazało się, że wypracowana w latach pięćdziesiątych koncepcja prof. Gerarda Ciołka (1909–1966) nie może być zrealizowana, począwszy od 1986 r. podjął starania o jego powiększenie. Po uzyskaniu poparcia zespołu specjalistów, na czele z konserwatorem m. st. Warszawy, w 1997 r. zrealizował pierwszą fazę rozbudowy nekropolii w formie lapidarium. W tych latach prowadził także gruntowną restaurację cmentarnej kaplicy–mauzoleum. Podczas uroczystego poświęcenia przez Prymasa Polski w dniu 1 listopada 1997 r. oddano ją pod opiekę władzy prymasowskiej jako Kaplicę Senatorską z przeznaczeniem na miejsce wiecznego spoczynku mężów stanu zasłużonych

12 A. Majdowski, *Ze studiów nad fundacjami Potockich z Wilanowa*, Warszawa 1993, s. 38.

13 W. Fijałkowski, *Wilanów. Kościół Św. Anny*, Warszawa 1994, s. 10–11.

Fotografia 4. Prezentacja Janowi Pawłowi II pierwszego wydania kazań ks. Jerzego Popiełuszki w 1985 r. na Watykanie.



Źródło: Archiwum autora.

dla Rzeczypospolitej¹⁴. Ostatnimi jego inwestycjami w Wilanowie były: Dzwonnica Trzeciego Tysiąclecia oraz Dom Prymasa Polski, w którym ostatnie lata życia spędził Prymas Polski Józef Glemp.

Cechy dobrego i starannego gospodarza połączone z wrodzoną przedsiębiorczością oraz skromnym i oszczędnym stylem życia pozwoliły ks. Bogusławowi Bijakowi na wciąż nowe inicjatywy w zakresie tworzenia parafii oraz budownictwa sakralnego w Warszawie. Jego staraniem zostały zakupione grunty pod trzy kościoły: Posłania Uczniów Pańskich na Kępie Zawadowskiej, Świątynię Opatrzności Bożej na Polach Wilanowskich, oraz planowany w przyszłości kościół bł. Bogumiła między Wilanowem a Powsinem. Ksiądz stał się także pośmiertnie współfundatorem pierwszego z wymienionych kościołów.

14 Tenże, *Nekropolie wilanowskie: historia, problemy konserwatorskie*, „Ochrona Zabytków”, 5 (1998) nr 3, s. 223–226; tenże, *Wilanowskie mauzolea Potockich*, „Biuletyn Wilanowski”, 4 (1997) nr 21, s. 4.

W ostatnich latach życia, wychodząc na przeciw potrzebom archidiecezji warszawskiej, w Podkowie Leśnej pod Warszawą wybudował Dom Księdza Seniora.

Był kapłanem szczególnie zasłużonym w początkach powstawania Świątyni Opatrzności Bożej – Wotum Narodu Polskiej. Gdy w 1996 r. podczas uroczystości upamiętniających czterechsetną rocznicę przeniesienia stolicy z Krakowa do Warszawy kardynał Glemp przypomniał o narodowym zobowiązaniu z końca XVIII w., ks. Bogusław Bijak niemalże natychmiast wyszedł z konkretnymi inicjatywami. Jeszcze zanim podmioty władzy samorządowej i państwowej swoimi uchwałami potwierdziły wolę wypełniania obietnicy Sejmu Wielkiego z 3 maja 1791 r.¹⁵, gdy w Polsce dyskutowano nad lokalizacją Świątyni Opatrzności Bożej, zainicjował powstanie zespołu roboczego ds. realizacji tej idei. W skład zespołu weszli m.in. Prezydent Warszawy, Przewodniczący Rady Warszawy, Burmistrz Gminy Wilanów, Przewodniczący Rady Gminy Wilanów, Rektor Uniwersytetu Warszawskiego i Rektor Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego.

To właśnie gremium, podczas 2. posiedzenia w rezydencji Prymasa Polski, 29 listopada 1997 r., uznało, że nastały stosowne czasy, aby wypełnić śluby narodu i podjąć zobowiązanie budowy świątyni Opatrzności Bożej. Jako najlepszą lokalizację wskazano pola w Wilanowie, użytkowane dotychczas przez Szkołę Główną Gospodarstwa Wiejskiego¹⁶.

Ideę tę szczepił nie tylko w środowisku ludzi świeckich, ale także duchownych. Oczekując rozpoczęcia budowy Świątyni Opatrzności Bożej, a także jako zwieńczenie długiego procesu rewitalizacji kościoła i zespołu budynków parafialnych w Wilanowie, wystarał się o podniesienie królewskiej świątyni przy Pałacu Wilanowskim do godności kolegiaty i stworzenia przy niej kapituły. Marzenie to ziściło się 16 października 1998 r., gdy kardynał Józef Glemp powołał Kapitułę Świętej Opatrzności Bożej przy kościele św. Anny w Wilanowie, który został podniesiony do godności Kolegiaty Archidiecezji Warszawskiej. Ks. Bijak został mianowany jej pierwszym prepozytem i funkcje tę piastował w latach

15 Były to: Uchwała Rady Warszawy z 2 marca 1998 r., Uchwała Senatu RP z 18 czerwca 1998 r. oraz Uchwała Sejmu RP z 23 października 1998 r.

16 J. Bodzon, *Świątynia Opatrzności Bożej, w: Księga jubileuszowa Archidiecezji Warszawskiej 1981–2006: 25 lat posługi pasterskiej prymasa Polski Józefa Kardynała Glempla*, red. P. Jarecki, Warszawa 2006, s. 206–208, 418–419.

1999–2005. Doświadczenie kościelne oraz wiedza z zakresu planów urbanistycznych zakładających ekspansję Warszawy w kierunku południowym sprawiły, że umiejętnie połączył ideę Wotum Narodu z potrzebami duszpasterskimi rozwijającego się Wilanowa. Postulował, aby planowana świątynia była nie tylko sanktuarium narodowym, ale także służyła przyszłym mieszkańcom jako kościół parafialny. W latach przemian własnościowych po 1989 r. wykazał się dużą aktywnością i zapobiegliwością w trudnym zadaniu nabycia terenu pod przyszłą budowę. „Istotnie przyczynił się do pozyskania gruntów dla kościoła, które później były przedmiotem zamiany na grunty pod Świątynię Opatrzności Bożej na polach Wilanowskich oraz do powstania tam parafii”¹⁷. Zabiegał o to, aby Świątynia Opatrzności Bożej była usytuowana w centralnej części ziem rozciągających się przed Pałacem Wilanowskim i stanowiła dominantę w osiowym układzie przestrzennym wynikającym z historycznych założeń króla Jana III Sobieskiego oraz zapewniła ciągłość ideową przekonań religijnych i patriotycznych Króla Zwycięzcy spod Wiednia. Tę eksponowaną lokalizację potrafił obronić w procesie trudnych pertraktacji. Już w czasie ich trwania przygotował krzyż, który ustawił w planowanym miejscu budowy¹⁸. Poświęcił go prymas Józef Glemp podczas pierwszych uroczystości patriotyczno-religijnych 2 maja 1999 r. W tym też czasie obok krzyża ustawił pawilon kontenerowy z kaplicą i małym mieszkaniem dla pierwszego duszpasterza. Zadał też o przygotowanie ambony alabastrowej oraz ufundowanie dwóch dzwonów do przyszłej świątyni: „Głos Wolności” i „Jan Paweł II”. W okresie przygotowań do piątej pielgrzymki Jana Pawła II do Polski ks. Bijak zabiegał o to, aby papież odwiedził Pola Wilanowskie. Gdy okazało się to niemożliwe, przygotowany wcześniej kamień węgielny osobiście podał do poświęcenia papieżowi 13 czerwca 1999 r. na Placu Piłsudskiego w Warszawie. Wmurowania kamienia węgielnego dokonał 2 maja 2002 r. kardynał Józef Glemp podczas uroczystości z udziałem legata papieskiego kardynała Franciszka Macharskiego, przedstawicieli Episkopatu

17 B. Żmijewski, *Wspomnienie żywota księdza Bogusława*, „Południe”, 18 (2011) nr 27 (740) s. 6.

18 Krzyż został wykonany w wilanowskiej pracowni stolarskiej Zygmunta Dzierli w wyniku współpracy z ks. prałatem Józefem Majem – proboszczem parafii św. Katarzyny na Służewcu: K. Kanabus, *Fotoreportaż*, „Biuletyn Wilanowski”, 20 (2013) nr 12, s. 3.

Polski i Prezydenta RP¹⁹. Aż do erygowania parafii Opatrzności Bożej w 2005 r., jako proboszcz wilanowski uczestniczył w organizowaniu życia liturgicznego w nowym ośrodku. W kaplicy, w której na ścianie prezbiterialnej zawiesił historyczny krzyż ofiarowany przez młodzież białoruską Janowi Pawłowi II podczas jego wizyty w Warszawie w 1979 r., zainicjował systematyczne sprawowanie mszy świętych, które celebrował osobiście lub delegował do tego celu wikariuszy wilanowskich. Jako prepozyt kapituły Opatrzności Bożej i proboszcz wilanowski w trudnych latach przygotowania do rozpoczęcia budowy Wotum Narodu Polskiego tworzył atmosferę współpracy i promował ideę w środowisku warszawskim zarówno politycznym, samorządowym, jak i kościelnym. Szczególnym jego zainteresowaniem było angażowanie młodzieży w idee patriotyczne i religijne towarzyszące budowie Świątyni Opatrzności Bożej. Wskazywał to miejsce jako ośrodek formacji młodzieżowej. Jednym z wyrazów tego dążenia było zorganizowanie w 2001 r. pierwszej młodzieżowej pielgrzymki rowerowej do budowanej świątyni na Pola Wilanowskie. Na jej czele jechał prymas Józef Glemp wraz z biskupami pomocniczymi: Piotrem Jareckim i Tadeuszem Pikusem²⁰. Ks. Bijak inspirował rozszerzenie programu funkcjonalnego sanktuarium narodowego np. o utworzenie narodowej stacji krwiodawstwa. W pierwszych latach istnienia Parafii Opatrzności Bożej udzielał na probostwie wilanowskim mieszkania pierwszym jej proboszczom.

Aktywność ks. Bogusława Bijaka na stanowisku proboszcza wilanowskiego trwała 25 lat. W tym okresie uczynił z powierzonego swojej pieczy ośrodka jeden z najbardziej znaczących i znanych w Polsce. Ukierunkowywał społeczeństwo wilanowskie na duchowość i religijność, a także zabiegał o rozwój społeczny oraz polepszenie infrastruktury. Ideowo nawiązywał do czasów świetności Wilanowa za panowania Jana III Sobieskiego. Zainicjował i przez wiele lat stymulował wilanowskie obchody rocznicy wiktorii wiedeńskiej z 12 września 1683 r. W 1990 r. włączył się w proces tworzenia samorządu terytorialnego na Mokotowie. Z grupą aktywnych społecznie parafian powołał do istnienia Wspólnotę Wilanowską, której członkowie stworzyli w 1994 r. pierwszy samorząd w Wilanowie²¹.

19 J. Bodzon, *Świątynia Opatrzności Bożej*, s. 423.

20 Tamże, s. 335.

21 B. Żmijewski, *Wspomnienie żywota księdza Bogusława*, s. 6.

Fotografia 5. W kościele Św. Anny w Wilanowie w 2001 r.



Źródło: Archiwum autora.

W okresie przełomu w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych ks. Bogusław Bijak działał jako duszpasterz ludzi pracy, społeczników, kombatanów, polityków oraz samorządowców. Będąc bliskim współpracownikiem prymasa Stefana Wyszyńskiego oraz biskupa Władysława Miziołka (1914–2000), uczestniczył ze strony kościelnej w pracach nad rozwojem rolniczych stowarzyszeń i związków zawodowych. Jako proboszcz parafii św. Anny

w Wilanowie, gdzie stworzył grupę działaczy ludowych, włączył się w nurt tworzenia Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Rolników Indywidualnych „Solidarność”. Rolnictwo było istotną siłą w Polsce powojennej (15 mln ludzi mieszkających na wsi, w tym 8 mln wykonujących zawód rolnika). Było to środowisko, którego władza polityczna nie zdołała przekształcić na wzór radziecki. Rolnictwo oparło się kolektywizacji, było przywiązane do tradycji chrześcijańskiej, a jednocześnie pozbawione niezależnej reprezentacji politycznej w kraju. Kościół katolicki w osobach prymasa Polski, biskupów oraz księży popierał dążenia rolników do wolnego stowarzyszania się. Gdy 12 maja 1981 r. doszło do rejestracji NSZZ RI „Solidarność”, mszę św. w zastępstwie ciężko chorego kardynała Stefana Wyszyńskiego odprawił w katedrze warszawskiej biskup Władysław Miziołek. Ks. Bogusław Bijak podjął się organizacji kolejnych spotkań rolniczych najpierw w okresie żałoby, gdy zainicjował przy sarkofagu Prymasa Tysiąclecia modlitwy o wyniesienie go na ołtarze, a następnie w każdą rocznicę powstania związku zawodowego²².

Pod wpływem wydarzeń w Polsce w grudniu 1981 r., niespełna dwa miesiące po pierwszej mszy św. „za Ojczyznę i tych, którzy dla niej cierpią”, odprawionej przez ks. Jerzego Popiełuszkę 17 stycznia 1982 r. w kościele św. Stanisława Kostki na Żoliborzu, w marcu tego samego roku ks. prałat Bogusław Bijak zainicjował razem z późniejszym męczennikiem tradycję wilanowskich mszy św. w intencji ojczyzny. Sprawował je przez kolejne lata w każdą niedzielę, wygłaszając patriotyczne kazania, w których zachęcał do podtrzymywania wiary i tradycji narodowych. Msze św. gromadziły nie tylko parafian, ale także mieszkańców Warszawy i miejscowości podwarszawskich. Był to szczególnie okres intensyfikacji działań ks. Bijaka, który od pierwszych dni po wprowadzeniu stanu wojennego wraz z gronem współpracowników organizował pomoc dla internowanych.

W pierwszą rocznicę legalizacji NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”, 12 maja 1982 r. podczas mszy św. w katedrze warszawskiej w gronie działaczy mazowieckich struktur związkowych zrodził się pomysł zorganizowania ogólnopolskiej pielgrzymki rolników na Jasną Górę. Organizacji Dożynek Jasnogórskich podjął się ks. Bogusław Bijak. Odbyły się one 5 września 1982 r.

22 A. W. Kaczorowski, *Kościół wobec rolniczej „Solidarności”*, w: „Solidarność” Rolników 1980–1989, red. A. W. Kaczorowski, Warszawa 2010, s. 129–130.

Fotografia 6. Z prymasem Józefem Glempem w czasie Dni Wilanowa 12 września 2004 r.



Źródło: Archiwum autora.

i zgromadziły około 300 tys. mieszkańców wsi polskiej²³. „Jego [ks. Bijaka – P. B.] śladem poszedł ks. Jerzy Popiełuszko, który zorganizował podobną pielgrzymkę dla robotników we wrześniu 1983 roku”²⁴. Owocem Dożynek Jasnogórskich

23 M. Szpytma, *Duszpasterstwo Rolników w archidiecezji krakowskiej w latach 1982–1989*, w: *Duszpasterstwa środowiskowe w latach 1945–1989*. Archidiecezja Krakowska, red. C. Kuta, J. Marecki, Kraków 2014, s. 135–136.

24 J. Żaryn, *Ksiądz Bijak, przyjaciel mego domu*, s. A15.

była idea stworzenia duszpasterstwa rolników. Po wstępnej akceptacji prymasa Józefa Glempa, Konferencja Plenarna Episkopatu Polski w grudniu 1982 r. podjęła decyzję o utworzeniu Komisji ds. Duszpasterstwa Rolników. Jej pierwszym przewodniczącym został bp Jan Gurda (1920–1993), zaś sekretarzem ks. Bijak²⁵, który podczas pierwszego spotkania księży duszpasterzy ze wszystkich diecezji wygłosił prelekcję pt. „Potrzeba formacji duszpasterskiej rolników”. Wyszedł wówczas z inicjatywą wydawania w prowadzonej przez niego drukarni w Kurii Warszawskiej czasopisma „Nasz Gościwiec”. W pierwszych numerach biuletynu nakreślił program działania parafialnych wspólnot rolniczych oraz metodykę ich organizacji²⁶.

Uznanie, jakie zdobył ks. Bogusław Bijak z jednej strony w środowisku wiejskim, z drugiej zaś w kręgach polityków opcji ludowej, sprawiło, że 8 maja 1986 r. na wniosek Rady Krajowej NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność” prymas Glemp mianował go asystentem kościelnym ruchu ludowego. Otworzyło to przed nim drogę do szerszego współdziałania na rzecz odrodzenia wsi oraz przemian demokratycznych w Polsce. Jesienią 1988 r. znalazł się w kręgu osób inicjujących kościelną mediację między opozycją a rządem, „został gospodarzem historycznego spotkania między przedstawicielami władzy komunistycznej a opozycją z udziałem biskupów polskich. To właśnie w Wilanowie przełamano impas blokujący drogę do Okrągłego Stołu”²⁷. Od tego czasu działał również na rzecz reaktywacji Polskiego Stronnictwa Ludowego oraz odnowy i jedności ruchu ludowego w duchu Stanisława Mikołajczyka (1901–1966). Współdziałał z gen. Franciszkiem Kamińskim (1902–2000) – działaczem ruchu ludowego i komendantem głównym Batalionów Chłopskich (BCH), na prośbę którego został kapelanem BCH, zaś kościół św. Anny w Wilanowie uczynił świątynią garnizonową. W wyniku współpracy ze środowiskiem społeczno-politycznym

25 J. Olaszek, „Solidarność” Rolników Indywidualnych 1981–1989, w: „Solidarność” Rolników 1980–1989, red. A. W. Kaczorowski, Warszawa 2010, s. 150–151.

26 M. Szpytma, *Duszpasterstwo Rolników...*, s. 141–142.

27 J. Żaryn, *Ksiądz Bijak, przyjaciel mego domu*, s. A15; A. Orszulik, *Czas przełomu. Notatki ks. Alojzego Orszulika z rozmów z władzami PRL w latach 1981–1989*, Warszawa 2006, s. 410–429; T. Goćłowski, *Świadek. Z Abp Tadeuszem Goćłowskim rozmawia Adam Hlebowicz*, Warszawa 2008, s. 125–127; B. Żmijewski, *Wspomnienie żywota księdza Bogusława*, s. 3.

Fotografia 7. Podczas jubileuszu 50-lecia kapłaństwa przed Dzwonnicy Trzeciego Tysiąclecia w Wilanowie w 2006 r.



Źródło: Archiwum autora.

reprezentującym wieś polską doprowadził do reaktywacji Polskiego Stronnictwa Ludowego, którą ogłoszono 15 sierpnia 1989 r. na plebanii w Wilanowie²⁸.

28 A. W. Kaczorowski, *30-lecie rejestracji NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność” 1981–2011. Kalendarium Związku*, Warszawa 2011, s. 97.

Po 1989 r. ks. Bijak kontynuował działania na rzecz wsi i rolnictwa. Był orędownikiem jedności ruchu ludowego oraz wierności tradycji chrześcijańskiej. Przeciwstawiał się demoralizacji i laicyzacji wsi polskiej. Był zdecydowanym przeciwnikiem reform zmierzających do wyludniania wsi oraz masowej wyprzedaży ziemi. W okresie transformacji ustrojowej i gospodarczej w latach dziewięćdziesiątych miał duży wpływ na organizację i przebieg spotkań Ogólnopolskiego Sejmiku Rolnego. Gromadził uczestników na mszy świętej, a następnie czynnie uczestniczył w obradach. Występował nie tylko w roli duszpasterza zatroskanego o współpracę rolników z Kościołem, np. podczas spotkania w Zespole Szkół Rolniczych im. Ks. Stanisława Staszica w Miętym w dniach 18–19 kwietnia 1996 r., gdy wygłosił referat pt. „Współpraca Izby Rolniczych z duszpasterstwem lokalnym”²⁹. W czasie dyskusji wypowiadał się także merytorycznie na tematy dotyczące kształtowania polityki rolnej w Polsce, krytykując otwarcie popełnione błędy i wzywając do ich naprawy. Podczas Sejmiku w Łosiu w listopadzie 1994 r. postulował poprawę infrastruktury na wsi polskiej, lansował koncepcję wielofunkcyjności wsi, aby rolnicy o małym areale nie musieli emigrować i porzucać swoich gospodarstw, lecz mogli znaleźć pracę w drobnej wytwórczości w ich pobliżu³⁰.

Uogólniając, należy stwierdzić, że ks. prałat Bogusław Bijak jest typowym reprezentantem życia pogranicza. Rozumiał problemy wiejskie, chłopskie, a jednocześnie z zaangażowaniem i oddaniem budował życie społeczeństwa miejskiego. Powierzano mu najważniejsze funkcje organizacyjne. W dowód zasług został mianowany Prałatem Honorowym Jego Świątobliwości (2006) oraz uhonorowany Orderem prymasowskim dla osób wyróżniających się w służbie Kościoła i Narodu *Ecclesiae populoque servitium praestanti*, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (2006), Nagrodą im. Biskupa Romana Andrzejewskiego (2008), Medalem *Pro Masovia* (2010). W pamięci pozostaje jako człowiek oddany sprawom Kościoła oraz ludzi „wiejskich” i „miejskich”, młodych i tych z pokolenia ludzi doświadczonych trudnościami i różnego rodzaju znakami przestrzeni kulturowej.

29 H. Talarek, *Wspomnienie o śp. Księdzu Prałacie Bogusławie Bijaku – duszpasterzu rolników* (mps, w archiwum prywatnym autora).

30 M. Krysińska, *Sejmik rolny w Łosiu. W kierunku roku 2000*, „Nowa Trybuna Polska. Magazyn”, 26–27 listopada 1994, nr 273 (500) s. 6.

Streszczenie: Ks. Bogusław Bijak (1930–2011) to wyświecony w 1956 r. zasłużony dla rozwoju duszpasterstwa w Polsce kapłan Archidiecezji Warszawskiej. Był Prałatem Honorowym Jego Świątobliwości i Prepozytem Kapituły Wilanowskiej, którą stworzył. Za działalność duszpasterską i społeczną na rzecz przemian demokratycznych w Polsce oraz rozwoju wsi i rolnictwa został odznaczony Orderem Prymasowskim *Ecclesiae Populoque servitium praestanti* oraz Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. Był wieloletnim dyrektorem Wydziału Duszpasterstwa Kurii Metropolitalnej Warszawskiej i wydawcą w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w. książek religijnych i patriotycznych, budowniczym ośrodka rekolekcyjnego w Magdalence. Jako proboszcz parafii św. Anny w Wilanowie i Dziekan Dekanatu Wilanowskiego był restauratorem kościoła i zespołu budynków parafialnych oraz budowniczym Domu Prymasa Polski i dzwonnicy Trzeciego Tysiąclecia w Wilanowie. W istotny sposób przyczynił się do realizacji idei budowy Świątyni Opatrzności Bożej. Szczególnym nurtem jego działalności była szeroko rozumiana „wieś polska”. Był krajowym duszpasterzem rolników i organizatorem masowych Dożynek Jasnogórskich, asystentem kościelnym ruchu ludowego, kapelanem Batalionów Chłopskich oraz Solidarności Rolników Indywidualnych. Przez całe życie kapłańskie poświęcał się pracy wśród młodzieży. Był duszpasterzem akademickim oraz opiekunem wspólnot Ruchu Światło–Życie, w tworzeniu których współpracował z ks. Franciszkiem Blachnickim oraz ks. Wojciechem Danielskim. Jego życiorys świadczy o istotnym wpływie na życie Kościoła i Polski z pozycji księdza i duszpasterza oraz o całkowitemu poświęceniu się Bogu, Kościołowi i Ojczyźnie.

Słowa kluczowe: Bogusław Bijak, duszpasterstwo akademickie, parafia Wilanów, Kuria Warszawska, duszpasterstwo rolników, Ruch Światło–Życie, ruch ludowy, Bataliony Chłopskie, Dożynki Jasnogórskie, Solidarność Rolników Indywidualnych

Bibliografia

- Białousz S., *Ksiądz Bogusław Bijak – geodeta – przyjaciel Pana Boga (1930–2011)*, „Przełęcz Geodezyjny”, 84 (2012) nr 2.
- Bijak B., *Ks. Aleksander Wóycicki jako mówca społeczny i patriotyczny* (praca magisterska napisana w 1979 r. pod kierunkiem ks. dra Waldemara Wojdeckiego na Wydziale Teologicznym Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie).
- Bijak B., *Pouczenie duszpasterskie dla przygotowujących się do Sakramentu Matrzeństwa*, Warszawa 1973.
- Bijak B., *Renesans parafii*, w: *Miasteczko Wilanów. Dodatek promocyjny*, Warszawa 2004.
- Bodzon J., *Świątynia Opatrzności Bożej*, w: *Księga jubileuszowa Archidiecezji Warszawskiej 1981–2006: 25 lat posługi pasterskiej prymasa Polski Józefa Kardynała Glempa*, red. P. Jarecki, Warszawa 2006.

- Fijałkowski W., *Nekropolie wilanowskie: historia, problemy konserwatorskie*, „Ochrona Zabytków”, 5 (1998) nr 3.
- Fijałkowski W., *Wilanowskie mauzolea Potockich*, „Biuletyn Wilanowski”, 4 (1997) nr 21.
- Fijałkowski W., *Wilanów. Kościół Św. Anny*, Warszawa 1994.
- Goćłowski T., *Świadek. Z Abp Tadeuszem Goćłowskim rozmawia Adam Hlebowicz*, Warszawa 2008.
- Jankowski B., Przegaliński B., *Domy rekolekcyjne*, w: *Księga Jubileuszowa Archidiecezji Warszawskiej 1981–2006: 25 lat posługi pasterskiej prymasa Polski Józefa Kardynała Glempa*, red. P. Jarecki, Warszawa 2006.
- Kaczorowski A. W., *30-lecie rejestracji NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność” 1981–2011. Kalendarium Związku*, Warszawa 2011.
- Kaczorowski A. W., *Kościół wobec rolniczej „Solidarności”*, w: *„Solidarność” Rolników 1980–1989*, red. A. W. Kaczorowski, Warszawa 2010.
- Kalwarczyk G., *Ojciec Święty Jan Paweł II w Warszawie*, Warszawa 1997.
- Kanabus K., *Fotoreportaż*, „Biuletyn Wilanowski”, 20 (2013) nr 12.
- Krysińska M., *Sejmik rolny w Łosiuwie. W kierunku roku 2000*, „Nowa Trybuna Opolska. Magazyn”, 26–27 listopada 1994, nr 273 (500).
- Majdowski A., *Ze studiów nad fundacjami Potockich z Wilanowa*, Warszawa 1993.
- Olaszek J., *„Solidarność” Rolników Indywidualnych 1981–1989*, w: *„Solidarność” Rolników 1980–1989*, red. A. W. Kaczorowski, Warszawa 2010.
- Orszulik A., *Czas przełomu. Notatki ks. Alojzego Orszulika z rozmów z władzami PRL w latach 1981–1989*, Warszawa 2006.
- Popiełuszko J., *Bóg i Ojczyzna*, Warszawa 1984.
- Szpytma M., *Duszpasterstwo Rolników w archidiecezji krakowskiej w latach 1982–1989*, w: *Duszpasterstwa środowiskowe w latach 1945–1989. Archidiecezja Krakowska*, red. C. Kuta, J. Marecki, Kraków 2014.
- Talarek H., *Wspomnienie o śp. Księdzu Prałacie Bogusławie Bijaku – duszpasterzu rolników* (mps, w archiwum prywatnym autora).
- Wrotek E., Wrotek M., *Dynamika Jego służby była ogromna – wspomnienie o ks. Prałacie Bogusławie Bijaku (1930–2011)*, „Domowy Kościół. List do Wspólnot Rodzinnych”, grudzień 2011 – luty 2012.
- Żaryn J., *Ksiądz Bijak, przyjaciel mego domu*, „Rzeczpospolita”, 31 sierpnia 2011, nr 202.
- Żmijewski B., *Wspomnienie żywota księdza Bogusława*, „Południe”, 18 (2011) nr 27 (740).